

ГЭР БҮЛИЙН ХҮЧИРХИЙЛЭЛТЭЙ ТЭМЦЭХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ ШИНЭЧЛЭЛИЙН ЗАРИМ АСУУДАЛ

С.Оюунчимэг

ХСИС-ийн ЭЗНУС-ийн Эрх зүйн онолын тэнхимийн
ахлах багш, ахмад, хууль зүйн магистр

Жендэрт суурилсан хүчирхийллийн түгээмэл хэлбэр нь гэр бүлийн хүчирхийлэл юм. Аливаа хэлбэрийн хүчирхийлэл нь хүний амьд явах эрх болон ялгаварлан гадуурхалт, айдас, дарамт, хүчирхийлэл, эрүүдэн шүүлтээс ангид эрх чөлөөтэй амьдрах эрхийг зөрчдөг. Энэхүү эрх, эрх чөлөө нь үндэсний болон олон улсын хэм хэмжээгээр хамгаалагдсан ч гэр бүлийн хүчирхийлэл нь дэлхийн нийтээр төдийгүй Монгол улсын хэмжээнд тулгамдсан асуудал болж эмэгтэйчүүдийн 80%-90% нь амьдралын явцад ямар нэг төрлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа нь НҮБ-ын судалгаагаар тогтоогдсон байдаг.

Монгол улсын гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль нь 2017 оны 2 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн үйлчилж байгаа билээ. Энэхүү хуулийн зорилт гэр бүлийн хүчирхийлэлийг илрүүлэх, таслан зогсоох, хохирогч, түүний гэр бүлийн гишүүдийн амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалах, үйлчилгээ үзүүлэх, урьдчилан сэргийлэх тогтолцоо, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтооход чиглэгдэж байгаа билээ. “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль нь” бүтцийн хувьд 6 бүлэг 47 зүйлтэй бөгөөд гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх үндэсний бодлогыг хуульчлан бэхжүүлсэн хууль болсон юм.

Уг хуулийн агуулгыг бүлэг бүлгээр нь авч үзвэл :

1-р бүлэг: Нийтлэг үндэслэл буюу /1-8-р зүйл /. Энэ хуулийн үйлчлэх хэмжээ хязгаар орон зай, цаг хугацаа, хамаарагдах этгээд, хуулийн нэр томьёо, гэр бүлийн хүчирхийлэлийн хэлбэр, гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэхийг хориглох агуулга бүхий хэм хэмжээг тогтоон бэхжүүлж өгсөн. Тухайлбал: Хуулийн 3-р зүйлд хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээдүүдийг тодорхой дурьдсан бөгөөд илүү өргөн хүрээнд авч үзэх болсон.

Өмнө нь салсан эхнэр, нөхөр, хамтран амьдрагч, гэр бүлээ бүртгүүлээгүй хүмүүсээс төрсөн хүүхэд, гэр бүлийн баталгаагүй хүмүүсийн хооронд хүчирхийлэл үйлдэгдвэл гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль үйлчилдэггүй байсан нь энэ удаагийн хуулиар хамгаалагдах болсон нь энэ хуулийн шинэлэг зохицуулалтын нэг болсон.

Мөн Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмыг улам боловсронгуй болгосон. Тухайлбал: Хохирогчийн нэр төрийг хүндэтгэх, салбар хоорондын хамтын ажиллагааг хангах, нэгдмэл цогц байх, нууцлалыг хамгаалах зарчмууд гэх мэт.

6 дугаар зүйлд гэр бүлийн хүчирхийллийн төрлүүдийг:

- Бие махбодын хүчирхийлэл
 - Сэтгэл санааны хүчирхийлэл
 - Эдийн засгийн хүчирхийлэл
 - Бэлгийн хүчирхийлэл
- ойлголтуудыг нэлээд дэлгэрүүлж тайлбарлан бэхжүүлж өгсөн.

2-р бүлэг: Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тогтолцоо /9-22-р зүйл /

Энэ бүлэгт : “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тогтолцоо”-г боловсронгуй болгосон бөгөөд гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, хариуцлага хүлээлгэх, хохирогчийг хамгаалах зэрэг үйл ажиллагаанд заавал оролцох субъектүүдийн эдлэх эрх, хүлээх үүргийг хуульчилсан нь хууль хэрэгжих баталгаа болж байгаа юм.

Үүнд: Энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн болон төрийн бус байгууллага, албан тушаалтан хамрагдахаас гадна шинээр боловсрол, эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагуудын эрх, үүргийг дурьдаж өгсөн нь ихээхэн ач холбогдолтой болсон.

МУ-ын УИХ-ын, ЗГ-ын, төрийн Захиргааны төв байгууллагуудын, ПБ, бүх шатны засаг дарга, хамтарсан баг, түүний эрх, үүргийг тодорхойлон заасан.

3-р бүлэг: Гэр бүлийн хүчирхийллийг, таслан зогсоох арга хэмжээ /23-27-р зүйл/

Гэр бүлийн хүчирхийллийг илрүүлэх, урьдчилан сэргүүлэх таслан зогсоох, мэдээлэхэд сум дүүргийн засаг даргын , цагдаагийн байгууллагын болон албан хаагчийн, нийгмийн болон эрүүл мэндийн ажилтны үүрэг оролцоог тодорхойлон заасан.

Гэр бүлийн хүчирхийллийг илрүүлэх, таслан зогсоох арга хэмжээг мөн адил нарийн хуульчилж өгснөөс иргэнд үүрэг болгосон зохицуулалт орж ирсэн тул мэдсээр байж мэдээлэл өгөөгүй, иргэнийхээ үүргийг биелүүлээгүй тохиолдолд Захиргааны хариуцлагын тухай хуулинд зааснаар хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 2 дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний мөнгөөр торгох шийтгэлийг хуульд оруулсан нь иргэдийн нийгмийн хариуцлагыг дээшлүүлсэн зохицуулалт болсон юм.

Мөн гэрч, хохирогчийн аюулгүй байдлыг хангах, мэдээллийн нууцыг чандлан сахиж, болзошгүй эрсдлээс хамгаалах зэрэг зохицуулалт нь гэр бүлийн хүчирхийллийг илрүүлэхэд чухал байр суурийг эзлэх болно.

4-р бүлэг: Хүүхдийг гэр бүлийн хүчирхийлэлээс хамгаалах /28-30-р зүйл/ хуульчилж өгсөн.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлээс хүүхдийг хамгаалах зохицуулалт шинээр орж ирсэн /2004 оны “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай” хуулинд энэхүү заалт байгаагүй/ нь ихээхэн ач холбогдолтой. Учир нь гэр бүлийн хүчирхийлэл, түүний нөлөөнд бий болж байгаа гэр бүл салалт нийгэмд ихэссээр байна.

Үүний гол хохирогч нь хүүхэд болж үлддэг. Тэдний эрх ашгийг хамгаалах механизм нийгэмд зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд ийнхүү хуульчилсан нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах нэг механизм болсон юм.

5-р бүлэг: Аюулын зэргийн болон нөхцөл байдлын үнэлгээ, хохирогчдод үзүүлэх үйлчилгээ /31-44-р зүйл /

Энэ бүлэгт : Цагдаагийн албан хаагчийн аюулгүйзэргийн болон нийгмийн ажилтны нөцөл байдлын үнэлгээ болон хохирогчдод үзүүлэх үйлчилгээний төрлүүд, хохирогчид үзүүлэх аюулгүй байдлын хэлбэрүүдийг тогтоон бэхжүүлсэн.

“Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчид дараах үйлчилгээг үнэ төлбөргүй үзүүлнэ “ хэмээн хуульчилжээ .

Үүнд:

- ✓ Аюулгүй байдлын хамгаалал
- ✓ Эмнэлэгийн тусламж үйлчилгээ
- ✓ Эрх зүйн туслалцаа
- ✓ Сэтгэл зүйн туслалцаа
- ✓ Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ
- ✓ Хүүхэд хамгаалалтын үйлчилгээ
- ✓ Холбон зуучлах үйлчилгээнүүдийг бэхжүүлж өгчээ.

Мөн хохирогчийг хүчирхийлэл үйлдэгчтэй уулзуулах журам, уулзуулахыг хориглох заалтуудыг, гэр бүлийн зөрчилдөөнтэй асуудлыг хүч хэрэглэхгүйгээр шийдвэрлэхэд чиглэсэн зан үйлд нөлөөлөх сургалт , түүний хэлбэрийг зохицуулж өгсөн нь тухайн асуудлыг эв зүйгээр шийдвэрлэх, ухааруулах боломжийг олгож буй шинэлэг зохицуулалт болсон юм.

Гэр бүлийн зөрчлийн асуудлаа хүчирхийллийн бус аргаар шийдэхэд суралцуулах, өөрийнхөө бурууг ойлгож засах үүний дараагаар гэр бүлдээ очих боломжийг олгох зорилгоор зан үйлд нь нөлөөлөх сургалтыг зохион байгуулахаар хуулинд тусгагджээ.

Өөрөөр хэлбэл: Энэхүү хууль нь хүчирхийлэл үйлдлээ гээд нэг бол гэрлэлтийг нь шууд цуцлахэсвэл хүнд ял эдлүүлэхээс аль болох татгалзах, эргээд хүчирхийлэлтэй харилцаанаас салах боломжийг гэр бүлд олгосон, хүний эрхийг баталгаажуулсан,гэр бүлийн хүчирхийлэлээс ангид байх боломжийг олгосон хууль болсон гэж хувь судлаачийн хувьд ач холбогдлыг тодорхойлж байна.

6-р бүлэг: Бусад зүйл / 45-47-р зүйл /

Энэ бүлэгт: Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих хэлбэрүүдийг, хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг нарийвчлан зохицуулсан.

Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэгчдэд хүлээлгэх хариуцлагын тогтолцоо өөрчлөгдсөн. Тухайлбал: Өмнө нь гэр бүлийн хүчирхийллийг иргэд хоорондын маргаантай адилхан шийдвэрлэдэг байсан. Эдийн засгийн, бэлгийн, сэтгэл санааны хүчирхийлэл үйлдсэн нь тогтоогдсон бол шүүхээр асуудлаа шийдүүлдэг байсан. Уг хууль батлагдан гарч үйлчилснээр гэр бүлийн хүчирхийллийг хүний эрхийн ноцтой зөрчил гэж үзэж гэмт хэрэгт тооцох болсон нь уг гэмт гаралтад нөлөөлөх буйзаа.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх хуулийг дагалдаад, Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд зарим нэг зарчмын шинжтэй өөрчлөлтүүд орсон.

Тухайлбал: Зөрчилд зодох, хүсэл зоригийнх нь эсрэг албадах, мөрдөн мөшгих, заналхийлэх, бусадтай харилцахыг хязгаарлах, гутаан доромжлох, эд хөрөнгө эзэмших, ашиглах захиран зарцуулах эрхэд халдах гэх мэт 7 үйлдэл Захиргааны зөрчил болсон.

Хэрэв энэ үйлдлүүдээ давтан хийсэн тохиолдолд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ гэдгийг хуульчилсан. Зөрчилд 7-30 хоног баривчлах шийтгэл оногдуулна, гэмт хэрэг үйлдсэн бол эхний удаа, хөнгөрүүлэх нөхцөлтэй бол 1-6 сар хүртэл баривчлах, хүндрүүлэх бүрэлдэхүүнтэй, жирэмсэн эмэгтэйд зодох, хүүхдийг байнга зодсон тохиолдолд хоёр жил хүртэл хугацаагаар хорих ялтай.

Хэрэг шалгах явцад хохирогчийг заналхийлдэг, өргөдөл гомдлоо буцаагаад авахыг дарамталдаг. Үүнийг зогсоох зорилгоор Эрүүгийн хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулсан. Хохирогчид тодорхой зайд ойртох, ажлын байран дээр нь очих дарамтлахыг хориглосон. Хэрэв тогтоосон хязгаарлалтыг зөрчвөл цагдан хорих гэх мэтээр дараагийн арга хэмжээг авна гэж тус тус хуульчлан зохицуулсан.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн ОНЦЛОХ заалтуудыг дурдвал:

1. 2017 оны есдүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн гэр бүлийн хүчирхийллийг эрүүгийн гэмт хэрэгт тооцдог болж байгаа нь уг хуулийн хамгийн гол өөрчлөлт билээ.

2. Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэгдэж байгааг мэдэгдсэн дуудлагыг цагдаа байгууллага авсан даруйдаа хамгийн түрүүнд очно гэсэн шинэ заалт оруулсан байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэгдэж буй ямар нэгэн аргаар хууль сахиулах байгууллагад мэдэгддэг ч зарим тохиолдолд цагдаа нар дуудлага авсан даруйдаа ирдэггүй байсныг ийнхүү хуулиар зохицуулжээ.

3. Хүүхэд хууль ёсны төлөөлөгчийнхөө хүчирхийлэлд өртсөн бол цагдаа тэдгээр хууль ёсны төлөөлөгчийн саналыг харгалзалгүйгээр хүүхдийг хамгаална гэсэн заалт шинээр оруулсан байна. Хүүхдийг хууль ёсны төлөөлөгч гэж эцэг эх, ах эгч нар, хүүхэд асрах төвийнхөн, халамжийн төвийнхөн, үрчилж авсан хүмүүсийг хэлнэ.

4. Гэр бүлийн хүчирхийллийн талаар мэдээлээгүй иргэнд Зөрчлийн хуульд заасны дагуу хариуцлага тооцохоор болсон байна.

Ийнхүү “Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх” тухай хууль УИХ-аас батлагдан хэрэгжиж эхэлснээр тухайн төрлийн гэмт хэргийн гаралтын тоо буурч байгаа сайшаалтай хэдий ч цаашид уг гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимтэй зохион байгуулах шаардлагатай байна.

Ер нь аливаа гэмт хэрэгтэй хийх тэмцэл нь урьдчилан сэргийлэх ажлаас эхлэдэг. Урьдчилан сэргийлэх ажлын үр дүн нь гэр бүлийн хүчирхийлэлийг “нуугдмал бус” байлгах, тасланзогсоох гэмт хэргийн тоо буурахад нөлөөлнө. Тиймээс урьдчилан сэргийлэх ажлын хүрээнд гэр бүлийг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, гэр бүл дэх сөрөг үр дагаврыг арилгахад чиглэгдсэн нийгмийн сэтгэл зүй сурган хүмүүжүүлэх, эрх зүйн цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Мөн үүнээс гадна хамгийн гол нь нийгмийн, олон нийтийн хандлагыг өөрчлөх хэрэгтэй. Хандлага өөрчлөгдснөөр хуулийн үйлчлэл сайжирч хууль маань жинхэнэ утгаар хэрэгжих болно.

